

Emlékeim a forradalomról

Én mint másodéves erdőmérnök-hallgató tanultam 1951. január 23-ig. Sor-som fordulata 1950 szeptemberében kezdődött Szombathelyen, mielőtt Sopronba visszatértem a második évet elkezdni. Akkor keresett meg engem Lengyel Tóni barátom, aki beszervezett egy földalatti mozgalomba. Propagandatevékenység volt a cél a sötét sztalinista terror legsötétebb korszakában. Én soha se voltam hősiessé típus, de sajnos, néha az ember élete folyamán a sarokba szorul, és amikor neki szegeznek az egyenes kérdést, nem lehet mellébeszélni. A válasz vagy „igen” vagy „nem”. Saját lelkiismeretem és meggyőződésem alapján csak igennel válaszolhattam. Fellázkodtam a szovjet-kommunista terror ellen. Gyűlöltem a bolsevizmust és kiszolgálókat. Ezek elrabolták a szűkebb hazámat, Kárpátalját, elrabolták és gyarmatosították szülőhazámat, elrabolták az otthonunkat, üldözték nemzeti és európai kultúránkat és történelmünket. A leigázást „felszabadulás”-nak becézték, és minden, amit írtak és mondtak, hazugság volt, amit kritika nélkül el kellett fogadni és lelkendezni érte. Tatárok, törökök, Habsburg császárok – akik esküszegő magyar királyok is voltak ugyanakkor – megelégedtek a rabolt fizikai javakkal és az emberek testével. A szovjet imperializmus az emberek lelkét is követelte, a halvaszületett Marxi-Lenini maszlag osztályharcos értelmében. Ez volt a szellemi-lelki rabszolgaságba döntés korszaka, amikor hangosan, ordítva kellett dicsőíteni Sztálint és Rákosit. Ez volt az a szegyénteljes kor, amikor hülyének néztek bennünket, és mindezért hálát kellett rebeognunk. Ez rosszabb volt, mint a szegénység, ami soha se kellemes, de el lehet viselni, ha minden tisztességes körülöttünk szegény.

Kamarásom Soós Jóska volt, akivel egyetemi éveim rövid, de legkellemesebb korszakát volt szerencsém végigélni. Ő kiment az ösvényre sétálva tanulni, mert kellett neki a friss levegő. Én a kamarában maradtam. Jóska elmenet az ablak előtt, és megemelte a jágerkalapját. Utána nem láttam őt következő év nyaráig, amikor a várpalotai szénbánya gulag táborában látogattam meg. Én pedig nekiestem az alkaloidok és az erjedések tanulmányozásának. De nem sokáig. Kopogás az ajtón. Belépett egy ragyásképzű fickó, keze a kabátzsebében. Humorérzék nem látszott az ábrázatán. Miután

megtörtén a személyazonosításom, felszólított, hogy vegyem a kabátomat, de ne csináljak semmi hülyeséget, mert szétlövi a hasamat. És hogy nyomatékot adjon barátságtalan szavainak, a hasamnak nyomta a pisztolyt. Azután megbilincselte és a lóden kabátom ujját jól lehúzta, hogy semmit se lehessen látni. Ilyen tapintatos volt. Mikor kiléptünk az előszobába, Gizi néni, a háziasszonyunk csészealj nagyságú szemekkel szóltanul bámult. A pribék közölte vele, hogy a szobát további intézkedésig lepecsételik, oda senki be nem mehet. Így Jóska kintrekedt. Azután kiléptünk. Kint pedig a másik pribék állt készenlétben arra az esetre, ha kiugrom az ablakon, megfoghasson. Így hármashat baktattunk le a Fácán utcába, ahol az ÁVH ideiglenes embertárolási lerakata volt egy betonpincében. Ilyen módon fejeződött be földi pályafutásom egy szakasza és vette kezdetét egy másik. Ettől kezdve megszűntem erdőmérnök-hallgatónak lenni hivatalosan, és csak 1956 november végén váltam ismét azzá. A pribék, aki letartóztatott, Rózsa „úr” volt, egy hivatásos embercsempész és mint ilyen, az ÁVH ügynöke, ahogy ezt később megtudtam.

Elkérkezett október. Én az acsádi védkerületben laktam Soóséknál, Soós Jóska apjánál, aki ott volt védkerületvezető erdőőr. A szomszédos meszlénai védkerületben dolgoztam 21-én, taghatárokat festettem. Egy ismeretlen ember jött sietve és mondta, hogy „Homoky úr, maga megy az egyetemre”. Az erdőőr volt, akit nem ismertem addig. Engem ismert hírből, mert a hír elterjedt, hogy a

Homoky János főerdőtanácsos börtönvisselt fia itt dolgozik a közelben. „Én nem tudom, maga mit beszél”, válaszoltam. Akkor közölte a hírt a budapesti eseményekről. Így én csak egy nap múlva értesültem arról, hogy kitört a forradalom. Másnap kerékpáron hazagurultam Szombathelyre. Ott többet tudtam meg, de hogy Sopronban mi megy végbe, arról szó se esett. Amíg a hivatalban erdőleírásokat és üzemterveket másoltam, foglaltam magam se volt egyetemi forradalmi tanácsról, rendfenntartásról, nyugati szállítmányok továbbításáról, kópházi „csatáról”, tömeges határátlépésről. November 1-én reggel, amikor azt a drámai rádióhírt hallottam, tudtam, hogy én innen el fogok menni. Másnap, 5-én délután értesültem, hogy Dénes barátom, aki Márianosztráról szabadult, már lelécelt. Szüleimnek bejelentettem, hogy másnap én is távozom. „Hová mégy?” kérdezték. „Ausztriába, természetesen.” „Mit fogsz ott csinálni?” „Mit tudom, én. Lehet, hogy utcát söprök Grazban egy ideig, de ez nem lényeges. A fontos az, hogy innen kijussak, mert ezek a dögök engem még egyszer a rabságba vissza nem visznek. Ha rendeződik a helyzet, visszajövök.” Akkor még naivak voltunk. Azt hittük, az ENSZ segítségére számíthatunk. Ma már tudjuk, mi az ENSZ. De a szuezi csatorna fontosabb volt, mint a Kis Magyarország, amit mindig leírtak és eladtak a nagyhatalmak 1920 óta. „És ha nem rendeződik a helyzet, mi a terved?” kérdezték. „Akkor megyek Kanadába”, válaszoltam.

November 6-án indultam. Akkor láttam apámat utoljára.

1956. november 5. Szovjet T-55-ös harckocsi a Lackner Kristóf utcában (Markó archiv)

Amikor besétáltam Ferienhortba, bizonyítanom kellett, ki vagyok, honnan jövök. Felvettek a létszámba végre! Miután megjártam a hadak útját, hazatértem az Alma Materbe. 5 év, 9 hónap, 4 hét és 8 nap, összesen 2137 nap után. Közben, ahogy kinéztem a diákiroda ablakán, láttam ám, hogy jön befelé Csapody Pista volt évfolyamtársam. Micsoda véletlen, gondoltam. De utána jött Soós Jóska, volt évfolyamtársam és kamarásom. Azután megjött Szármes Kornél, földim, akivel egy ügyben ítélték el (őt egy másik csoportban, 8 évet kapott, és utána még egy évet lehúzott a bányában), de akkor már úgy meg voltam keveredve, hogy már csodálkozni se tudtam.

A következő majdnem két hét szorongó bizonytalanságban telt el, mert nem tudtuk, ezek után mi lesz a sorsunk. Rol-

ler Kálmán és a tanári kar szívós elhatározása, hogy együtt maradhassunk és befejezhessük tanulmányainkat, és a kanadai meghívás, amit a többség elfogadott, döntötte el életünk további alakulását. A többi már történelem.

Ahogy végiggondolom az eseményeket, amelyek életemben pozitív változásokat eredményeztek, úgy tűnik – személyemet illetően –, hogy a Mindenható tervezte így. A várpalotai makacsság meghozta az eredményt. Túléltem a gulágot, túléltem az ÁVH-t. Kiszabadultam a kommunista diktatúrából, erdőmérnök-hallgató lehettem ismét, 1960-ban diplomáztam, 1966-ban a mester-fokozaton is – Kanadában. Szerencsém volt. De nem mindegyikünk volt ilyen szerencsés. Kettőt (nem az én csoportomból) felakasztottak. Muzsnay Laci

volt gimnáziumi osztálytársam, geológus hallgató, a rabkórházban halt meg 1952 májusában. Már egy éve súlyos beteg volt. Nagybátyja Svédországból küldött gyógyszert, de az orvos nem kezelte vele. Azt mondta, „rothadt fasiszta, döggöljön meg”. Lacit tizedmagával földelték el egy tömegsírban a kőbányai rabtemetőben. Másik kettő 1956 után esztétét vesztette és öngyilkos lett.

Azt, hogy szabad ember módjára élhettem 1956 után, köszönhetem azoknak, akik ennek az árát fizették meg: akik 1956-ban megsebesültek, hősi halált haltak, akiket bebörtönöztek és akiket Kádár János hóhérai gyilkoltak meg az akasztófán. Róluk emlékezünk 2006-ban az 50 éves évfordulón.

Homoky István
nyug. erdőmérnök

Nem ellenforradalom volt

Nem jobboldali forradalom. Mégcsak nem is antiszocialista, vagy a nyugati kapitalista rendszert támogató forradalom. Forradalom csak a szervezetlen, spontán kirobbanó természetében volt az idegen megszállók és magyarul beszélő pribékjei ellen indult Szabadságharc. Néhány év után nem mentem többet emlékünnepekre. Nem azt ünnepelték, amit nekem 56 jelent. Nem gondolkodtam, s nem beszéltem 56-ról, talán önvédelemből. Még a forradalmi igazolványom meg a karszalagom is elkeveredett. Kis, kb. 10x14 centis papírlapocska volt, átlós irányban egy nemzeti szín csíkkal, az volt rajta hogy: — Apt Kámill, I. éves emh, Nemzetőr / MEFESZ Zászlóalj tagja, a BF 7570 számú géppisztoly viselésére jogosult és motorjával szabadon közlekedhet. — Aláírás: Baranyay József. Mivel a forradalom alatt naplót nem írtam, emlékezetből kell most előhúznom, amit tudok. Inkább kevesebbet, de csak azt írom, amire biztosan emlékszem, s jelzem, ha nem egészen tiszta az emlék. Az a tíz nap olyan mint egy villanás. Az események pontos sorrendjében nem vagyok biztos, de azt hiszem többnyire nem is fontos.

Valamikor október 18. körül Huszár Karcsi, harmadéves erdőmérnök hallgató oda jött hozzám az egyetemen egy szünetben, félre hívott és azt mondta, hogy a szegedi egyetemről jött valami fontos megbeszélési való. A dolog szigorúan bizalmas. Válasszak ki az I. évfolyamról egy megbízható embert, s este X órakor legyünk az Alm vendéglőben (Alpesinek is hívták). Minden évfolyamról ketten le-

szünk. A többi majd ott megtudjuk. Huszár Karcsi édesapja szintén erdőmérnök, apámmal együtt volt a Főiskolán a soproni népszavazás idején. Ezen az alapon választott ki engem, mint „megbízható”-t. Ugyanilyen alapon választottam ki Donáth Gyuri évfolyamtársamat. Az Almban megtudtuk, hogy a szegedi üzenet lényege, hogy október 23-án az ország összes egyetemi diákja egyidejű felvonulást tart a lengyel munkásság tüntetéseinek a támogatására. A felvonulás néma, békés és fegyelmezett kell, hogy legyen. Csendben, feltűnés nélkül terjesszük el a hírt az évfolyamon, és segítsünk a szervezésben. Mai embernek nehéz elképzelni, hogy ez mit jelentett akkor. Egy-két évvel ezelőtt sokkal kevesebbért tűntek el emberek, örekre. A gyűlésre senki sem figyelt fel. Sopronban inkább az volt feltűnő, ha egy kocsmában nem sörözött néhány főiskolás. Nem emlékszem a szervezés részleteire. Mindenesetre megtettük, amit kellett, és megtörtént OKTÓBER 23. Hasadt a hajnal. Az emberek lelke kigyulladt.

Liv Csen:
Fenyő

A hegytetőn fenyő mered.
A völgyben zúgnak a szelek,
tombolnak irgalmatlanul.
Attól a fa csak izmosul!
A fagy s a jégcsap is kegyetlen.
Évenként mégis mind egyenesebben
– mit is tehet az: ilyen jellem? –
áll a fenyő a fürgetegben!

A Forradalmi Tanács vég nélküli ülései a Dékáni hivatalt és a Geofizikusokat magába foglaló kisebb épület tanácstermében folytak. A tanári kar és a diákság választott képviselői voltak hivatva kijelölni a követendő utat, kidolgozni a részleteket, megszervezni az egyre bokrosodó kötelezettségek végrehajtásához szükséges egységeket. Az elején nagyon vontatottan, lassan mentek a dolgok. Sokan, különösen a tanári karból féltek maradni is menni is. Ahogy az angol mondaná, ültek a kerítésen, s még nem tudták, hogy tulajdonképpen melyik oldalon akarnak leugrani. Nekem nem sok türelmem volt ehhez a gitt rágáshoz, s amint egy motorkerékpáros hírvívő/járőr osztagot szerveztek beugrottam, hűlenül átadva az évfolyam által rám akasztott vég nélküli megbeszéléseket másnak, és belevetni magam a történések sodrába.

Az első parancsom volt átmenni a Geodézia Épületbe, felvenni a Hazai tanszéktől az XZ 419-es rendszámú Pannóniát, s menni az Ágfalvi útra kihirdetni az országos általános sztrájkot a Vasöntödében és a Bútorgyárban. A többi gyárba, Sotex, stb. valaki más ment. A gyárak előtt láthatólag valami hivatalos tisztségben, vagy fél tucat munkás állt beszélgetve, csendesen, fegyelmezetten. Ahogy odaértem karszalagosan úgy tűnt, hogy engem vártak. Csak annyit mondtam, hogy általános sztrájk, már fordultak is be a gyárba, és megkezdődött a sztrájk. Ettől az időtől fogva Sopron lakossága az Egyetemről várta a vezetést. A városi, a megyei és